

POLICIE ČR S NEVLÁDNÍMI NEZISKOVÝMI ORGANIZACEMI V BOJI PROTI OBCHODU S LIDMI

(zaměřeno na obchod se ženami za účelem sexuálního vykořisťování)

POLICE OF THE CZECH REPUBLIC TOGETHER WITH NON-GOVERNMENTAL
NON-PROFIT ORGANIZATION FIGHTING AGAINST TRAFIC IN PEOPLE

(focused on trafficking in women for the purpose of sexual exploitation)

Jaroslava Hrabětová

Summary

Traffic in people is considered as a new form of slavery and gross form of violations of basic human rights. It is supported by globalization and modern technologies, and exerts extensive effects on the social, economical and organizational situation in the contemporary society. The contribution deals with theoretical starting points for the investigation of traffic in people (it is focused on traffic in women for the purpose of their sexual exploitation), characterizes the role of the Czech Republic Police and Non-Governmental, Non-Profit Organizations (NNO) in fighting against traffic in women, analyzes and evaluates the cooperation of the Police of the Czech Republic with the NNO in the combat against this dangerous phenomenon and proposes practical recommendations for improvements in the field of the cooperation between the Czech Republic Police and NNO in their common fight against traffic in women aimed at the sexual exploitation.

Key words: traffic in women – Police of the Czech Republic – Non-Governmental Non-Profit Organizations – sexual exploitation – cooperation

Souhrn

Obchod s lidmi se považuje za novodobou formu otrokářství a za hrubé porušování základních lidských práv. Je podpořen globalizací, moderními technologiemi a má rozsáhlý vliv na sociální, ekonomickou a organizační situaci současné společnosti. Příspěvek se zabývá teoretickými východiský zkoumání obchodu s lidmi (specializuje se na obchod se ženami za účelem sexuálního vykořisťování), charakterizuje role Policie ČR a nevládních neziskových organizací (NNO) v potírání obchodu se ženami, analyzuje a vyhodnocuje spolupráci Policie ČR s NNO v boji proti tomuto nebezpečnému jevu a navrhuje praktická doporučení pro zlepšení činnosti v oblasti spolupráce Policie ČR s NNO ve společném boji proti obchodu se ženami za účelem sexuálního vykořisťování.

Klíčová slova: obchod se ženami – Policie České republiky – nevládní neziskové organizace – sexuální vykořisťování – spolupráce

ÚVOD

Obchod s lidmi se považuje za novodobou formu otrokářství a za hrubé porušování základních lidských práv. Příspěvek se zaměřuje na obchod se ženami za účelem sexuálního vykořisťování a klade si za cíl zmapovat spolupráci Policie České republiky s nevládními neziskovými organizacemi v boji proti tomuto

negativnímu jevu. V souladu s cílem je zvolen metodologický postup integrované výzkumné strategie s využitím převážně kvalitativních, ale i kvantitativních technik sběru a interpretace dat (polostrukturované rozhovory s experty z vybraných NNO, státních institucí a s příslušníky vybraných útvarů Policie ČR, neformální rozhovory s policisty, analýzy doku-

mentů, pozorování a sekundární statistické zpracování dat).

TEORETICKÁ VÝCHODISKA ZKOUMÁNÍ OBCHODU SE ŽENAMI

Obchod se ženami za účelem sexuálního vykořisťování je chápán jako nábor, přechovávání, přeprava, poskytnutí nebo získání ženy za účelem jejího využití v sexuální průmyslu. Obětí je každá žena, která byla podvodem zlákána, svedena nebo zjednána k prostituci. Toto pojetí zahrnuje také skupiny žen, které zpočátku souhlasily s tím, že budou zapojeny do prostituce, avšak podmínky vzniklé později je postavily do pozice obětí obchodování, tj. nemají možnost tuto činnost dobrovolně ukončit.

Trestněprávní vymezení

Obchod se ženami za účelem sexuálního vykořisťování spadá pod trestný čin obchodování s lidmi, který je upraven trestním právem v hlavě osmé (Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti) v § 232a trestního zákona. Novela trestního zákona (z. č. 537/2004 Sb.) nahradila zrušený § 246, který vymezoval obchod s lidmi pouze za účelem pohlavního styku. Právní úprava rozšířila definici obchodování s lidmi o jiné formy sexuálního vykořisťování, otroctví, nevolnictví, nucené práce a jiné formy vykořisťování. K problematice obchodu s lidmi se často přidružují další trestné činy, které se odvíjí od konkrétního případu – například kuplířství, omezování osobní svobody, zbavení osobní svobody, zavlčení do ciziny, vydírání, ohrožování mravnosti, pohlavní zneužívání, znásilnění, vydírání, ublížení na zdraví, nedovolené ozbrojování atd. Organizovaná trestná činnost může být posuzována i jako zločinné spolčení podle § 89 odst. 17 trestního zákona.

Kriminologické hledisko

Dnešní otrokářství je výplodem jednak chamtivosti a zvrácenosti a jednak nesmírné chudoby. „Přestože otrokářství bylo zrušeno před více než sto padesáti lety a na jeho potlačení bylo vydáno na tři sta mezinárodních dohod, přežívá i nadále jako endemické zlo.“¹

Jednotlivé faktory podílející se na obchodu se ženami:

- **Feminizace chudoby** podpořila vyhledávání jakékoli práce. Ženy z postkomunistických zemí střední a východní Evropy migrují do ekonomicky vyspělejších zemí západní a severní Evropy. V zahraničí jsou pokládány za levné pracovní síly; člověk je brán jako zboží.
- **Feminizace migrace** – nárůst rozhodnutí o migraci, učiněných ženami samostatně, má různé důvody. Příkladnějším v zemích původu, pro které je obchod se ženami typický, platí, že zodpovědnost žen za ekonomické přežití jejich rodin celkově vzrůstá.
- **Velké sociální rozdíly**, bída a nezaměstnanost v zemi původu.
- **Poptávka** – obchod se ženami by neexistoval, kdyby se tímto způsobem nedaly vydělat peníze.
- **Rozvoj sexuální turistiky** – se změnou politického režimu v roce 1989 došlo s otevřením státních hranic k velkému rozmachu sexuálního průmyslu. Česká republika se stala ideálním místem pro rozvoj sexuálních služeb, souvisejících s poptávkou po levném sexu v vyspělejších státech a zároveň vznikl prostor pro migraci žen přijíždějících za prací, které se následně stanou obětmi obchodu se ženami a nucené prostituce.
- **Liberalizace zákonů**, které umožňují mezinárodní cestování jak do České republiky ze zahraničí, tak z České republiky do jiných států, zejména států EU; zavedení ekonomiky volného trhu a z toho plynoucí nezaměstnanost. Ženy jsou první na řadě, pokud jde o ztrátu zaměstnání, zejména na venkově.
- **Násilí v rodinách spolu s alkoholismem rodičů** může být dalším faktorem, proč dívky utíkají z domova a upínají se na nový život v zahraničí. Dívku také někdy prodá vlastní rodina.
- **Vysoká míra tolerance ke strukturálnímu násilí na ženách** – problematika násilí páchaného na ženách v České republice začala být řešena teprve nedávno.

- **Obecná tendence k nižšímu ohodnocení žen v pracovním procesu** – rozdíly v platovém ohodnocení mužů a žen, znevýhodňování žen na pracovním trhu je dalším faktorem, který ovlivňuje situaci obchodu se ženami
- **Pokleslá morálka a nedůvěra v právní systém** – korupce a prostupnost systému vůči nelegálním aktivitám a motivům jsou dvě hlavní bezpečnostní rizika obsažená v obchodu se ženami. Korupční skandály a trestná činnosti politiků, soudců, státních zástupců, úředníků státní správy a jejich nedostatečné potrestání, enormně dlouhá doba trestního řízení přispívají k pocitu nespravedlnosti a bezmocnosti jedince vůči právnímu systému.
- **Přílišná orientace na principy tržního chování** – s pádem „železné opony“ se v České republice transformovala ekonomika. Obchod se ženami je jednou z nevyvážnějších forem organizovaného zločinu, který funguje právě na principu tržního hospodářství.
- **Nízká prestiž policie** – přetrvávající nedůvěra plynoucí ze zkušeností z komunistického režimu společně s novodobými korupčními aférami a trestnou činností policistů, často napojenými do struktur organizovaného zločinu, nevytváří optimální klima pro adekvátní vztah občanů k Policii ČR.

Počet případů obchodu se ženami

Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) odhaduje, že na celém světě se každoročně stane oběťmi obchodování s lidmi 700 tisíc až 2 milióny žen a dětí, přičemž 300 až 500 tisíc žen a dětí je každoročně obchodováno v rámci Evropy a do Evropy. ILO (International Labour Office) uvádí téměř 1,39 miliónu obchodovaných osob za účelem komerčního sexuálního vykořisťování. US State Department odhaduje, že do USA je ročně obchodováno 50 tisíc až 100 tisíc žen a dětí. Odhadem 500 tisíc žen je podle Rady Evropy ročně obchodováno z celého světa do západní Evropy. Podle různých zdrojů se zisky z obchodu se ženami pohybují mezi 10 až 50 miliardami dolarů ročně. Podle zprávy CIA z roku 1999 se v Evropě zisky každoročně pohybují

v rozmezí mezi 7 až 12 miliardami dolarů, přičemž cena za jednu ženu je 1 250–1 500 eur a cena služeb se pohybuje kolem 250–300 eur za hodinu. Podle zprávy Evropské unie o organizovaném zločinu z roku 2004, obchodování s lidmi celosvětově přináší zisky přibližně od 8,5 do 12 miliard eur každý rok.

Organizovaná trestná činnost

Obchod s lidmi, respektive se ženami za účelem sexuálního vykořisťování, nabývá stále častěji formy organizované trestné činnosti. Organizovaný zločin je nezákonná závažná trestná činnost více než dvou osob, konaná systematicky po delší dobu, zaměřená na získání finančního prospěchu a využívající k tomu násilně získaného vlivu v prostředcích obchodu, průmyslu, médií, politických a soudních kruhů. Mezi další znaky lze uvést napojení organizace na procesy praní peněz a určitou formu kázně a kontroly uvnitř organizace. Organizovaný zločin má vedle maximálních zisků zájem i na jejich následné legalizaci a pronikání do společenských struktur.

Situace v České republice

Česká republika je představiteli mezinárodního organizovaného zločinu považována za „bezpečnou zemi“, kde je možné se usídlit, beztrestně provádět kriminální činnost a legalizovat výnosy z trestné činnosti. „Oceňují“ snadno splnitelné požadavky na uznání legálního pobytu, snadnost užívání azylového práva, jednoduchost, s jakou lze založit krycí firmy, prakticky beztrestně propírat špinavé peníze, nízké životní náklady, nízkou efektivitu činnosti bezpečnostních složek, relativně nízké tresty a také vysokou pravděpodobnost, že uchrání nezákonně získaný majetek před propadnutím. Česká republika byla původně hlavně náborovou zemí, ale pod vlivem národního a mezinárodního vývoje se rychle stala zemí tranzitní a dokonce i cílovou. Vysoký stupeň organizovanosti na našem území vykazují skupiny z Itálie, bývalého Sovětského svazu, bývalé Jugoslávie a také v menší míře skupiny z Bulharska, Polska, Rumunska, Turecka, Albánie, Řecka, arabských států, Vietnamu. Po uchycení a stabilizaci v kriminálním podsvětí organizace tendují k pronikání do administrativních struktur státu. Zejména post-

sovětský organizovaný zločin představuje vážnou bezpečnostní hrozbu. Občané bývalé Jugoslávie při obchodu se ženami využívají své dobré znalosti prostředí a kontakty v českém podsvětí. V České republice pracují často jako verbíři prostitutek pro italské kriminální organizace. Ženám slibují práci hostesek a modelek v Itálii. Zakládají zde fiktivní obchodní firmy, přes které zařizují pozvání do Čech pro další „společníky“.² Čeští občané zajišťují především tzv. servis – znalost prostředí a zákonů, kontakty apod.

ÚLOHA POLICIE ČR V BOJI PROTI OBCHODU SE ŽENAMI

Obchod se ženami patří mezi trestné činy, které jsou typické svým širokým dopadem, neohrožují tedy pouze poškozené osoby, ale ve svém druhotném účinku narušují interpersonální vztahy, veřejný pořádek a občanské soužití. Obchod se ženami má však specifické postavení, protože jeho evidentní příčinou je snaha po materiálním zisku. Mravnostní trestná činnost je vysoce latentní, zejména z důvodu neoznámení jednotlivých případů poškozenými osobami. Obchodem s lidmi se zabývá především specializovaný útvar Policie ČR – odbor obchodu s lidmi Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování (dále ÚOOZ). Tento útvar sleduje, metodicky ovlivňuje, odborně usměrňuje, kontroluje, zjišťuje pachatele a odpovídá za objasňování případů obchodování s lidmi, zejména pokud jde o zapojení organizovaného zločinu a případy obchodu s lidmi s mezinárodním prvkem. Zabavování nelegálních zisků je důležitým aspektem policejní práce a účinnou zbraní v boji proti organizovanému zločinu. Odčerpávání nelegálních výnosů zabraňuje tomu, aby se „špinavé peníze“ investovaly organizovaným zločinem do dalších aktivit. Kromě specializovaných policistů se s oběťmi obchodu se ženami může setkat prakticky každý policista, dokonce také strážníci městské policie. Policisté jsou povinni cestou svých nadřízených informovat ÚOOZ o výskytu případu obchodu se ženami nebo o podezření na něj.

Proces odhalování, objasňování a vyšetřování obchodu se ženami s sebou v praxi nese mnohé problémy. Mezi ně patří podplácení

nebo zastrasování žen – obětí, svědků, státních institucí ze strany obchodníků, zdoluhavé soudní procesy, které ženy psychicky přetěžují, ztráta svědků v případě dlouhého průběhu, nedostatek oboustranné spolupráce mezi zainteresovanými státy, předsudky apod. Pro policisty je také velmi obtížné zjistit, jakou úlohu hrála žena – oběť v rámci vnitřní struktury podniku. Ženy, které se osvědčí, případně naváží užší kontakt se svými kuplíři, postupují v hierarchii erotického klubu, získávají lepší podmínky, privilegované postavení a postupně začínají plnit funkci dohledu nad novými ženami; začínají se tak zaplétat do tenkých vazeb obchodníků s lidmi. Výslech obětí se proto provádí vždy odděleně. Stojí tu vedle sebe oběť obchodování, která získala určité svobody a určitou moc, a oběť obchodování, která je zcela bezmocná. Tato situace představuje nejen trestněprávní, ale i etický problém. Policie se však při posuzování, zda je obchodovaná žena stále ještě obětí nebo již spolupachatelkou, musí řídit platnými zákony (trestní zákon a trestní řád). Postavení ženy lze pro policejní orgán stanovit pouze v rozsahu termínů svědek, poškozený, spolupachatel, pomocník nebo organizátor. Na základě prováděných šetření policie tyto skutečnosti nepřetržitě vyhodnocuje a posuzuje. V roce 2005 byly zpracovány interní akty řízení, které umožňují zprovoznění nového policejního informačního systému „Oběť“. Jeho účelem je efektivnější sběr a využití informací pro monitoring, proaktivní odhalování a vyšetřování případů obchodování s lidmi. Informační systém shromažďuje údaje od všech policejních útvarů o osobách, objektech nebo dalších skutečnostech, které se vyskytly v souvislosti s obchodem s lidmi, případně podezřením na něj (např. pachatelé, oběti, pobytové kontroly, kontroly nočních klubů, silniční prostituce, hraniční přechody).

ÚLOHA NEVLÁDNÍCH NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ (NNO) V BOJI PROTI OBCHODU SE ŽENAMI

Nevládní neziskové organizace (NNO) jsou formálně občanská sdružení, nadace, nadační fondy, zařízení církví a obecně prospěšné společnosti, které vyvíjejí činnost buď ve prospěch svých členů, anebo ve prospěch veřej-

nosti. Jsou to organizace, které vyplňují prostor mezi trhem, státem a rodinou. Pomáhají zajišťovat základní poslání každé demokracie: právo lidí kdykoli mluvit do veřejných záležitostí a v mezích zákonnosti, která vychází z občanských svobod.³

Přehled NNO vztahujících se k problematice obchodu se ženami

V přehledu jsou uvedeny NNO, které svou činností přispívají k boji proti obchodování se ženami za účelem sexuálního vykořisťování. Policie ČR formálně spolupracuje s nevládními organizacemi La Strada (jako jediná NNO se na obchod s lidmi specializuje), Charita, Rozkoš bez rizika. V přehledu je také mezivládní organizace IOM Praha z důvodu její participace na „Programu podpory a ochrany obětí“. S některými NNO, jako je KARO, Bílý kruh bezpečí či Organizace pro pomoc uprchlíkům, se Policie ČR setkává při výkonu policejní činnosti, anebo se jedná o nevládní organizace, které potírají obchod se ženami na lobbystické či programové úrovni (např. Unie katolických žen, Nesehnutí Brno, Fórum 50%). NNO jsou pro větší přehlednost do tří oblastí podle toho, do jaké míry se obchodem se ženami za účelem sexuálního vykořisťování zabývají a z jakého hlediska k problematice přistupují.

Uvedené NNO se podílejí na potírání obchodu se ženami za účelem sexuálního vykořisťování, ať v rámci prevence a vzdělávání, či sociální pomoci, případně v oblasti advocacy a lobbyingu. NNO hrají také nesporně důležitou roli v profesionálně poskytovaných službách obětem obchodu se ženami, kterým se snaží pomoci překonat situaci vzniklou v důsledku této trestné činnosti. Obchod se ženami je rovněž problém lidskoprávní, kdy jsou obětem odírána základní lidská práva a obchodované ženy jsou vystaveny nejrůznějším formám násilí. NNO, jejichž činnost se orientuje na postavení žen ve společnosti, na ochranu lidských práv, se sdružují v České ženské lobby (například kampaň „Žena není zboží“) a na evropské úrovni v Evropské ženské lobby.

Významné NNO zabývající se obchodem s lidmi

La Strada ČR je obecně prospěšná společnost, která působí ve třech vzájemně propojených oblastech:

1. Prevence a vzdělávání – směřuje k rizikovým skupinám a odborné veřejnosti, která se ve své práci může s obchodovanými osobami setkávat.
2. Sociální pomoc – zahrnuje komplex profesionálně poskytovaných služeb s cílem pomoci překonat situaci vzniklou důsledkem obchodování s lidmi. V rámci prevence a sociální pomoci provozuje INFO a SOS linku, na které je možné získat informace či pomoc.
3. Advocacy/lobbying – cílem je především zlepšení pozice (potenciálně) obchodovaných osob a prosazování jejich práv.

Sdružení Česká katolická charita (Charita)

je největším nestátním poskytovatelem sociálně zdravotních služeb v České republice. Pomáhá zejména matkám s dětmi v tísní, lidem bez přístřeší, osobám se zdravotním a mentálním postižením, sociálně slabým rodinám, drogově závislým, opuštěným starým lidem, osobám, které se ocitly v osobní krizi, migrantům a uprchlíkům, vězňům a osobám vracejícím se z výkonu trestu.

Mezinárodní organizace pro migraci Praha (IOM)

je mezivládní organizace s hlavním sídlem v Ženevě. Byla založena v roce 1951 a v současné době má již 91 členských států a 36 pozorovatelů. Mise IOM v Praze je mezivládní organizace, jež má za cíl vykonávat programy užitečné a prospěšné pro Českou republiku, migranty, kteří potřebují asistenci, a relevantní osoby či entity.

Rozkoš bez rizika je občanské sdružení, zkráceně R – R, které se zabývá prevencí a léčbou sexuálně přenosných chorob a HIV/AIDS a násilím na ženách.

Občanské sdružení Ulice je agentura terénní sociální práce, provádí sociální práci a poskytuje služby Harm Reduction v oblasti pouliční a klubové prostituce, romské komunity, uzavřené drogové scény.

KARO/Marita P je nevládní organizace, která se zabývá péčí o prostitutky, poskytováním asistence a poradenstvím pro prostitutky při česko-německých hranicích. Angažuje se také v problematice nucené prostituce, dětské prostituce, poskytuje informace o HIV/AIDS, o pohlavně přenosných chorobách a o drogách.

Centrum JANA zajišťuje streetwork podél česko-bavorské hranice v okresech Domažlice, Klatovy a Tachov. V pravidelných intervalech je navštěvováno cca 72 nočních klubů. Úzce spolupracuje s Dermatovenerologickou klinikou FN Plzeň. Projekt Jana je česko-bavorský projekt, který začal v lednu 1997 s prevencí onemocnění HIV/AIDS a přenosu pohlavních nemocí.

PREV Centrum je organizace, která působí preventivně na školách v oblasti užívání drog v Chebu. K prostituci se dostává přes prevenci drog. Jakmile má podezření na obchodování s lidmi nebo na dětskou prostituci, kontaktuje příslušnou NNO.

Time for Life in the Streets je nevládní organizace, která působí jako krizové centrum pro drogově závislé v Chebu. Klienty jsou prostitutky, a to nejen drogově závislé

Služby Dobrého Pastýře v České republice je občanské sdružení založené v roce 1997 v Ostravě.

Obchod se ženami jako problém násilí páchaného na ženách

proFem, ROSA, Bílý kruh bezpečí, Slezská diakonie – poradna Elpis, Pansophie, Ženy bez násilí, Electra, Poradna pro ženy v tísní – program Ligy lidských práv, ADCH Praha, Dům sv. Terezie

Obchod se ženami jako problém porušování lidských práv

Český helsinský výbor, Gender Studies, Český svaz žen, Unie katolických žen, Nesehnutí Brno, Otevřená společnost, Česká ženská lobby, Forum 50%, Asociace podnikatelek a manažerek ČR, Aperio – Společnost pro zdravé rodičovství, Nadace Open Society

Fund, Organizace pro pomoc uprchlíkům, Poradna pro uprchlíky

Vybrané zahraniční NNO

Soroptimist International, Evropská ženská lobby, Mezinárodní křesťanská organizace proti obchodu se ženami, Animus Association, Kruh podpory JANA, zasp. sdruž., Aspekt, Altera, Pro Família

SPOLUPRÁCE POLICIE ČR S NNO V BOJI PROTI OBCHODU SE ŽENAMI

Rozmanitost spolupráce

Policie ČR (Ministerstvo vnitra – MV ČR) se s NNO setkává v mnoha oblastech. Významnou roli hrají NNO v prevenci kriminality, která je nedílnou součástí policejní práce. Systém prevence rozpracovává Odbor prevence kriminality MV ČR, na místní úrovni Preventivně informační skupiny Policie ČR. Další oblast spolupráce Policie ČR s NNO tvoří problematika domácího násilí. Občanské sdružení Bílý kruh bezpečí spolupracuje s Policíí ČR například ve formě přednášek na Policejní akademii ČR pro studující policisty. Také snižování dostupnosti a zneužívání drog na místní úrovni se neobejde bez vzájemné spolupráce všech subjektů, které se problematikou drog v regionu zabývají. V kontextu uplatňování tří základních strategií – snižování nabídky drog, snižování poptávky po drogách a snižování potencionálních rizik spojených s jejich užíváním, jsou hlavními partnery Policie ČR na místní úrovni regionální protidrogový koordinátor, působící v obcích s rozšířenou působností a příslušné NNO. Hlavní cíle Národní strategie protidrogové politiky 2005–2009 uvádějí jako první strategii zkvalitnění mechanismů mezi Policíí ČR, místní samosprávou a NNO při řešení záležitostí zneužívání drog v daném teritoriu. V boji proti korupci a organizovanému zločinu funguje aktivní spolupráce státní správy s NNO působícími v této oblasti, především s Transparency International. V roce 1999 se MV ČR podílelo na grantovém výzkumu projektů „Korupční klima v ČR“ a „Korupce v policii“. Mezi další formy spolupráce Policie ČR (MV ČR) s NNO patří zajišťování doplňkových služeb pro žadatele o azyl. Správa uprchlických zařízení MV ČR spolupracuje s řadou nevládních orga-

nizací. Některé nevládní organizace spolupracují se Správou uprchlických zařízení na základě smluvního ujednání. Jedná se o Sdružení občanů zabývajících se emigranty (SOZE), Charita a občanské sdružení JOB. SOZE působí v šesti azylových zařízeních na území Moravy. Pracovníci SOZE zde poskytují žadatelům o azyl právní a psychologické poradenství a podílí se na zajišťování volnočasových aktivit. Charita provozuje v přijímacích střediscích humanitární sklady šatstva, ve kterých si žadatelé mohou za symbolický příspěvek, určený na další chod humanitárního skladu šatstva, pořídit oblečení nebo obuv. Vedle NNO spolupracujících se Správou uprchlických zařízení na základě smluvního vztahu působí v azylových zařízeních některé další organizace. Jedná se např. o Organizaci pro pomoc uprchlíkům a Poradnu pro uprchlíky, které zajišťují volnočasové aktivity, právní poradenství nebo výuku českého jazyka, a jiné, většinou regionální, nevládní organizace.

Vymezení spolupráce v boji proti obchodu se ženami

Spolupráce Policie ČR s NNO v boji proti obchodu se ženami za účelem sexuálního vykořisťování prošla určitým vývojem. V roce 2003 byla spolupráce úplně na začátku, nekonceptní, založená ad hoc na neformální komunikaci a bez jasných pravidel. Od této doby spolupráce doznala několik významných změn. Základním koncepčním materiálem pro Českou republiku je dokument Národní strategie boje proti obchodování s lidmi (pro období 2005–2007) (dále jen Strategie). Strategie byla schválena vládním usnesením č. 957/2005 ze dne 22. července 2005 a navazuje na předchozí koncepční materiál Národní strategie boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v České republice, která sumarizovala období let 2003–2005. Usnesením ze dne 23. ledna 2008 byla schválena Národní strategie boje proti obchodování s lidmi (pro období let 2008–2011), která poskytuje ucelený popis situace v oblasti boje proti obchodování s lidmi v České republice, zejména o realizovaných opatřeních v minulých dvou letech. V části A mimo jiné popisuje a vyhodnocuje fungování Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi MV. Část

B obsahuje návrhy čtyř opatření: koordinace aktivit a sběr dat v rámci problematiky obchodování s lidmi; navrhované změny zákonů a souvisejících právních předpisů; přístup k řešení prostituce; zakotvení rámcové koncepce prevence obchodování s lidmi.

Zřejmě nejvýraznější příklad spolupráce Policie ČR s NNO v boji proti obchodu se ženami je „Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi“ (Program), ve kterém se setkává státní a nestátní neziskový sektor.

Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi

V České republice přímé propojení státních institucí a nevládních neziskových organizací (týkající se obchodu se ženami) představuje Národní strategie boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v ČR, kterou vláda ČR schválila svým usnesením č. 849 dne 3. září 2003. Základní idejí institucionálního rámce je úzká spolupráce NNO a jednotlivých státních institucí, zejména Policie ČR a jejích specializovaných útvarů. Zúčastněnými subjekty Programu jsou národní koordinátor (první náměstek ministra vnitra), sekretariát národního koordinátora (Odbor prevence kriminality – MV ČR), určené útvary z úseku koordinátora, Policie ČR, určené nevládní organizace, se kterými MV ČR uzavřelo dohody o spolupráci a kterým byly přiděleny dotace na realizaci programu a mezivládní organizace IOM Praha. Odbor bezpečnostní politiky MV ČR (OBP) je věcným gestorem za problematiku obchodování s lidmi v resortu MV ČR a plní funkci národního reportéra. OBP MV ČR je odpovědný za zpracování analytických a koncepčních materiálů, mimo jiné i za vyhodnocení plnění úkolů vyplývajících ze Strategie a dále zodpovídá za realizaci a koordinaci Programu. Cíl Programu, tj. ochrana lidských práv a důstojnosti obětí a motivace obětí k podávání svědeckých výpovědí, jsou založeny právě na spolupráci nevládních organizací a Policie ČR. Podpora obětí a ochrana lidských práv je doménou nevládních organizací a motivace obětí ke spolupráci pro trestní řízení je zase stimulace pro Policii ČR. Na realizaci Programu se na straně nevládních organizací aktivně podílely (k 31. 12. 2005): 1. Rozkoš bez rizika, o. p. s. (R–R),

kteřá vytipovává potencionální oběti přímo v terénu (streetwork), 2. La Strada, o. p. s., 3. Charita, kteřá má k dispozici rozsáhlé síť zařízení, takže je možné umířt'ovat oběti co nejdál od místa sexuálního vykořisťování, 4. International Organization for Migration (IOM) vstupuje do procesu v závěrečných fázích, kdy se oběť rozhodne k dobrovolnému návratu nebo dojde k ukončení její účasti v Programu. Do Programu bylo do konce roku 2007 zařazeno celkem 65 obětí obchodování s lidmi. Většina osob zařazených do Programu se stala obětmi sexuálního vykořisťování (např. v roce 2007 15 žen).

Průběh Programu

Návrh na zařazení do Programu podává nevládní organizace, Policie ČR nebo instituce, kteřá oběť identifikuje jako první. O zařazení do programu rozhoduje národní koordinátor. U obětí, kteřé identifikuje jako první nevládní organizace, si národní koordinátor vyžádá stanovisko policie. Aby oběť byla zařazena do Programu, musí dobrovolně projevit zájem na základě vstupního prohlášení, musí přerušit kontakty se zločineckým prostředím a souhlasit s ubytováním v azylovém bytě nevládní organizace minimálně po dobu měsíční krizové intervence. Ke dni 31. 12. 2005 Policie ČR do Programu navrhla 24 obětí a také všech 24 bylo úspěšně zařazeno. Policejní útvary mimo ÚOOZ navrhly 10 identifikovaných obětí – jedna oběť se na policii obrátila sama, ostatní byly identifikovány při policejních razíích. ÚOOZ mezi lety 2003 až 2005 identifikoval 14 obětí, kteřé všechny byly identifikovány při policejních zásazích. Z uvedeného vyplývá, že je rozdíl v úspěšnosti při zařazování do Programu mezi Policií ČR a nevládními organizacemi, kdy Policie ČR měla 100% úspěšnost, kdežto nevládní organizace 44%. Program se dá rozdělit do tří fází: 1. Doba na rozmyšlenou/krizová intervence. Prvních třicet dní je oběti poskytována základní intervence a psychosociální pomoc a během této doby se musí rozhodnout, zda bude spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení. V případě oběti – cizince s nelegálním pobytem je vstup do programu doprovázen vystavením výjezdního příkazu a Policie ČR ověřuje, zda případně splňuje podmínky pro udělení víza. Oběti,

kteřá odmítla spolupracovat, je nabídnut program dobrovolného návratu do země původu; odmítne-li, následuje po vypršení platnosti výjezdního příkazu správní vyhoštění. 2. Příprava na sociální integraci a 3. Trvalý pobyt z humanitárních důvodů, kteřý Policie ČR služba cizinecké a pohraniční policie může udělit v případech hodných zvláštního zřetele. Oběť může kdykoliv z Programu vystoupit. Pokud se prokáže, že se nejedná o oběť obchodování s lidmi, nebo pokud oběť kontaktuje osoby ze zločineckého prostředí, vrátí se tam dobrovolně, spáchá úmyslný trestný čin, poruší pravidla azylového ubytování, svévolně opustí byt nebo jinak poruší smlouvu s nevládní organizací o poskytování sociálních služeb, odmítne další spolupráci s orgány činnými v trestním řízení či uvede nepravdivé údaje, dojde k jejímu vyřazení z Programu. Nevládní organizace v rámci programu informuje oběti o svém mandátu, přijímá do péče oběti, bezodkladně informuje MV ČR o výskytu každé oběti, kteřá má zájem vstoupit do Programu a podává písemný návrh na zařazení oběti do Programu atd. Bez souhlasu oběti, kteřá je identifikována NNO, nelze ve fázi zařazování do Programu oběti poskytovat její osobní údaje. Policie ČR při prověřování okolností případu za účelem vydání stanoviska nebude vstupovat do přímého kontaktu s obětí, pokud k tomu oběť nedá výslovný souhlas. Policie mimo jiné informuje každou potenciální oběť o možnosti Programu, zajistí převoz oběti na bezpečné místo domluvené s nevládní organizací, konzultuje s MV ČR přijetí opatření snižujících bezpečnostní rizika pro oběti i pro pracovníky nevládních organizací, navrhuje MV ČR ukončení účasti oběti v Programu. Policie ČR ÚOOZ mimo jiné zajišťuje fungování informačního systému Obětí. SCCP informuje specializované útvary Policie ČR o každém podezření na obchodování s lidmi.

Svědectví podalo pouze 15 % obětí zařazených v Programu. Větší angažovanost lze předpokládat u klientek, kteřé mají děti, a také u těch, kteřé nadále setrvávají v Programu nebo v České republice získaly dlouhodobý pobyt. Nejlépe spolupracovaly Češky a Slovenky, což může být způsobeno menšími jazykovými bariérami, ale i tím, že mají děti. Nejméně spolupracují Bulharky. Lze tedy shrnout, že determi-

nujícími faktory jsou národnost a skutečnost, zda klientka má, nebo nemá dítě.⁴

Dne 26. října 2007 byl vydán nový Pokyn ministra vnitra č. 64, kterým se v rámci národního koordinačního mechanismu pro oblast podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi zřizuje interdisciplinární pracovní skupina a dále Metodický návod prvního náměstka ministra vnitra č. 5. Tyto interní akty řízení zavedly do Programu několik nových prvků, například došlo k prodloužení doby na rozmyšlenou z původních 30 na 60 dnů, kterou může oběť využít ke krizové intervenci či k možnosti setrvání oběti v Programu bez podmínky spolupráce s OČTŘ na základě lékařského potvrzení (v případě neschopnosti zprostředkovat relevantní informace důležité pro trestní řízení).

SPOLEČNÉ PROJEKTY POLICIE ČR (MV ČR) A NNO

Projekty Phare

Projekty Phare byly založeny v roce 1990 s cílem podporovat transformační proces v bývalých komunistických zemích střední Evropy a napomoci jejich integraci do Evropské unie. V roce 2004 byly po vstupu České republiky do Evropské unie jakožto předstupní instrument nahrazovány jinými mechanismy. MV ČR realizovalo řadu projektů Phare s partnery ze zemí Evropské unie, například v oblasti boje proti korupci a finanční kriminalitě, migrační a azylové politiky, ochrany státních hranic, boje proti organizovanému zločinu, zavádění nových typů managementu do struktur řízení policie atd. Mezi nejaktivnější partnery MV ČR patřily také Velká Británie a Nizozemsko. Projekt Phare „Posilování boje proti obchodování s lidmi“ byl schválen Evropskou komisí v roce 2003. Partnerem pro MV ČR bylo britské ministerstvo vnitra a nizozemské Národní centrum pro mezinárodní policejní spolupráci. Základním cílem projektu bylo posílit institucionální a administrativní kapacity České republiky v boji proti obchodování s lidmi a nelegálnímu organizování prostituce. Byly vytvořeny také vzdělávací osnovy vztahující se k problematice obchodování s lidmi pro policejní školy a školní policejní střediska.

Projekt Magdala

Projekt Magdala je program Charity, jež nabízí podporu ženám a matkám s dětmi, které se staly oběťmi obchodování s lidmi a nucené prostituce a oběťmi násilí. Klientka je do programu předávána Policií ČR nebo prostřednictvím spolupracujících nevládních organizací v ČR, mezinárodními organizacemi různých typů či klientka přichází po kontaktu s Linkou důvěry Charity nebo přichází sama. Charita koordinuje projekty proti obchodování s lidmi z koordinačního centra, ze kterého přijímá podnět, získává informace a přebírá oběť.

Ostatní společné aktivity Policie ČR a NNO

Střední policejní škola MV ČR v Praze založila v rámci vzdělávání Středisko pro lidská práva a profesní etiku, které má přispět ke změně policejní kultury v tom smyslu, že lidská práva budou respektována, zlepší se úroveň profesního chování, jednání policie s občany bude zdvořilé a efektivní a zvýší se důvěra menšin v policii. Ke spolupráci budou přizvány i nevládní organizace, které zajistí otevřenost a konstruktivní připomínky s cílem zlepšení policejní práce. Mezi spolupracujícími organizacemi, jejichž poslání se mimo jiné dotýká problematiky obchodování s lidmi (z lidskoprávního hlediska), je Český helsinský výbor, Organizace pro pomoc uprchlíkům, Partners Czech, Multikulturní centrum, Sdružení Dženo, Nadace Mosty, Poradna pro občanství, občanská a lidská práva.

PRAKTICKÁ DOPORUČENÍ PRO ZLEPŠENÍ SPOLUPRÁCE POLICIE ČR S NNO V BOJI PROTI OBCHODU SE ŽENAMI

Spolupráce NNO s Policií ČR je založená zejména na osobních kontaktech, přesto jistý druh formalizace existuje, například v podobě Programu nebo ve formě manuálu, interního aktu Policejního prezidia, Závazného pokynu policejního prezidenta ze dne 2. 5. 2006, kde jsou zakotveny povinnosti všech subjektů.

Společné problémy

V pojmovém a kategorizačním uchopení problematiky obchodování s lidmi existuje terminologický nesoulad profilových aktérů. „Panuje neshoda o obsahu pojmů. Například existuje pojmová nejednoznačnost u základní-

ho pojmu v oblasti obchodování s lidmi – „vykořisťování“. Rozdíly mezi faktickým a právním významem pojmu „vykořisťování“ mají za následek i nejednoznačnou bezpečnostní klasifikaci a judikaturu v oblasti obchodování s lidmi.“⁵ Doposud používané nástroje a politiky od prevence až po trestní postih nejsou dostatečně účinné, synergizované, koordinované a zpětně posuzované z hlediska své výkonnosti a účinnosti. Korupce a prostupnost systému vůči nelegálním aktivitám a motivům jsou dvě hlavní bezpečnostní rizika obsažená v nelegálním obchodu s lidmi, vůči kterým je třeba definovat obranu a snižování bezpečnostních rizik. Je třeba cíleně zvyšovat schopnost veřejné správy a samosprávy formulovat a realizovat integrovanou politiku zaměřenou na potlačování obchodu s lidmi. To platí také pro spolupráci s nevládními organizacemi, které by se měly koncepčně zapojit do bezpečnostní politiky státu. Velké množství cizinců u nás pobývá střídavě legálně a nelegálně, další část cizinců zcela nelegálně. Současná podoba cizineckého zákona dává velký prostor vlastnímu uvážení státního úředníka a umožňuje tak případně korupční chování. Také výstupy ze studie⁶ potvrzují skutečnost, že lhůty v českém soudním systému jsou příliš dlouhé, účinnost justice je odvislá od svědectví obchodované osoby. Plnění hlavních bezpečnostních cílů, zejména překonání důkazní nouze a trvalé vyřazení oběti ze systému obchodu, vyžaduje pokračování a adaptaci ochranných programů pro kooperující oběti. Je žádoucí podporovat ty programy a projekty nevládních organizací, které dávají obchodovaným osobám udržitelnou legální alternativu.

Praktická doporučení pro zlepšení spolupráce Policie ČR s NNO ve společném boji proti obchodu se ženami

Obchod se ženami za účelem sexuálního vykořisťování je velmi vážným problémem, který představuje hrozbu pro veřejnou bezpečnost a vyžaduje koordinaci činnosti všech zainteresovaných států a jejich justičních orgánů s ohledem na jejich zájmy ve smyslu mezinárodní solidarity. Výměny informací a spolupráce mohou probíhat prostřednictvím Interpolu, Europolu, zástupců právních orgánů na velvyslanectvích. V oblasti boje proti organi-

zovanému zločinu se Česká republika připojila ke všem významným ujednáním jak na úrovni Organizace spojených národů, tak Evropské unie. Kromě úspěšného odhalování a potírání obchodu se ženami je třeba nastolit cestu zintenzivnění provádění preventivních a vzdělávacích opatření, zkoordinování, rozvíjení konkrétních projektů příhraniční spolupráce v oblasti prevence obchodu se ženami, orientování informačního působení i na potenciální klienty sexuálních služeb. Řešení problému obchodování se ženami je úlohou státu, zejména prostřednictvím trestní justice, zpřísnění legislativy, přísnějších trestů a sankcí, rozšíření národní a mezinárodní spolupráce a efektivnějšího stíhání pachatelů. Nevládní organizace jsou primárně orientovány na pomoc konkrétním obětem obchodu se ženami.

Ze studie Ivan Gabal Analysis & Consulting 2006 vyplývá, že předpokladem získání spolupráce je zvýšení důvěryhodnosti Policie ČR, aby mohla být důvěryhodným partnerem, kterému veřejnost věří a je ochotna mu poskytnout informace k trestné činnosti. Boj proti obchodování s lidmi musí být zaměřen více na posilování negativního veřejného mínění, které bude zpětně vyvíjet tlak na komunální, regionální a centrální politiku a motivovat ji k řešení. Zvyšování netolerance veřejnosti k prostituci a s ní související organizace zhorší jak pozici poptávkové strany, tak otevře více prostoru pro bezpečnostní a správní tlak na organizace, které se obchodováním se ženami a nucenou prostitucí zabývají a profitují na nich. Atmosféra rezignace po legislativním neúspěchu nebo redukce problému na otázku lidských práv obchodovaných žen představují bezpečnostně rizikový přístup.

Je třeba vyvíjet zvýšený tlak mezinárodních organizací na země původu za pomoci mezinárodních vládních i nevládních organizací. Je třeba důsledně využívat označování pasů na vstupu a kontrolu na výstupu včetně vyznačení statusu nežádoucí osoby. Při systematické kontrole a tvrdé podpoře dodržování zákonů lze očekávat rychlý pokles nelegálního zneužívání turistických víz pro obchod s lidmi. Stejně tak je třeba omezit prodlužování turistických víz na území ČR nad rámec 90 dnů a nutit žadatele k legalizaci jejich pobytu v souladu s faktickým stavem věcí. Systém

pozvání a jejich ověření je v současnosti objektem výrazného zneužívání a korupce, a to jak směrem na pracovní trh, tak zejména v oblasti sexuálních služeb.

K významným prostředkům prevence patří popularizace problematiky obchodu se ženami v hromadných sdělovacích prostředcích a tematicky zaměřené přednášky na různých úrovních vzdělávacích institucí. Prezentování problematiky obchodu se ženami v médiích by mělo být v zájmu státních i nevládních institucí. Mezi preventivní opatření je nutné zařadit odpovídající sexuální výchovu již pro děti v základních školách, výchovu k zodpovědnosti k rodině a dětem, větší a otevřenější informovanost o riziku přenosu pohlavních chorob. Z vyšetřovacího hlediska je nutné posílit specializovaná oddělení na obchod se ženami v rámci mravnostní kriminality, umožnit ofenzivnější postupy policie a zjednodušit prokazování trestných činů kuplířství a obchodu se ženami. Vhodné by bylo zpřísnit postih rodičů, kteří nepřímou, či přímo nezletilcům provozování prostituce umožňují. Boj proti obchodu se ženami je možný také prostřednictvím strategií posilujících práva žen na kontrolu nad vlastním tělem, životem, nad svou prací, z práva na migraci, z práva na svobodné rozhodování. Státní instituce by měly zvýšit počet legálních kanálů migrace, rozpoznat potřeby zaměstnaných migrantek, posílit jejich práva, právní status a pracovní podmínky. Cesta k eliminaci trestné činnosti může vést přes různé informační kampaně, které vysvětlují obětem, jaká práva mají v trestním a civilním řízení. Důležitými prvky podpory a ochrany práv žen je lobbying za legislativní změny, kdy stíhání budou pachatelé, a ne oběti, a současně prosazování citlivého přístupu k ženám v průběhu trestního řízení. Je velmi důležité, aby se ženy více projevovaly v politické sféře. Z praxe vyplývá, že mnoho žen nezná dostatečně svá základní práva anebo je neumí uplatnit. Pouze tehdy, když si žena uvědomí vlastní práva, může je aplikovat na řešení své situace. Samozřejmě s tím souvisí také způsob výchovy a vzdělávání. Informované ženy se mohou lépe bránit proti zneužívání a v případě potřeby nalézt adekvátní pomoc. Zákony upravující počty žen v zastupitelských orgánech nemohou nahradit vlastní vědomé rozhodnutí.

Z trestněprávního pohledu by bylo vhodné zavést trestní odpovědnost právnických osob, neboť na obchodu se ženami se často podílejí bary, kluby, agentury na zprostředkování práce či studia v zahraničí apod. Podle existující legislativy však není možné tyto subjekty postihovat, čímž se vlastně podporuje zločinecká strategie. Evropská úmluva proti praní špinavých peněz, související s protiteroristickou legislativou, je stále pouze ve fázi ratifikace.

Z dlouhodobého hlediska lze obchod se ženami potlačit postupnou změnou systému, který je založen na ekonomickém vykořisťování. Obchod se ženami není záležitostí jedince, ale je strukturně organizován a profitují z něj určité vrstvy společnosti v systému tržní ekonomiky, jejímž cílem je co nejvyšší zisk. Tento druh organizovaného zločinu primárně vzniká z důvodu maximálních zisků, sekundárně má pak zájem o legalizaci svých aktivit a prorůstání do státních a společenských struktur včetně policie. Z dlouhodobé perspektivy je cestou zlepšení sociální a ekonomické situace mladých žen a změna hodnotového systému a vyšší image společnosti. K eliminování této trestné činnosti je tedy třeba zlepšit společensko-ekonomickou situaci žen zejména v rizikových zemích, změnit hodnotový systém a napravit nespravedlivou distribuci bohatství mezi národy. Bez toho nemohou být preventivní opatření plně účinná.

ZÁVĚR

Obchod se ženami za účelem sexuálního vykořisťování je spíše záležitostí strukturální než epizodické povahy, je podepřen globalizací, moderními technologiemi a má rozsáhlý vliv na sociální, ekonomickou a organizační situaci současné společnosti.

Lze shrnout, že legislativní zakotvení spolupráce Policie ČR s NNO v boji proti obchodu se ženami existuje, ale vztahuje se na konkrétní projekty a programy. Existují evidence a přehledy o formě a podílu spolupráce vybraných nevládních neziskových organizací (La Strada, Rozkoš bez rizika, Charita) a mezinárodní organizace (IOM) k dané problematice. Situace se výrazně zlepšila – impulz ke spolupráci dávají jak nevládní neziskové organizace, tak Policie ČR. Pořádají se konference, kulaté stoly, vznikají doporučení NNO vládě

v legislativní oblasti. La Strada byla první nevládní organizací, která otevřela diskusi o obchodování s lidmi s akcentem na obhajobu práv a potřeb (potenciálně) obchodovaných osob a apelovala na stát k jeho implementaci. V dialogu s aktéry ze strany státu, jejichž zájem je především orientovaný na trestněprávní přístup k problému, si La Strada svou soustavnou činností získala pozici partnera s expertní kompetencí v dané oblasti. Podle La Strady mnohdy při diskusi přístupů a konkrétních opatření jsou aplikována ta stanoviska, která vycházejí více z trestněprávního represivního diskurzu vedeného státem a připomínky nevládního sektoru zůstávají nevyslyšeny. Tak tomu bylo např. při tvorbě návrhu zákona o regulaci prostituce či zamítnutí žádostí o vstup do Programu u některých klientek a klientů La Strady obchodovaných mimo prostředí sexbyznysu.

Jako konkrétní příklady spolupráce v legislativní oblasti lze uvést Národní strategii boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v ČR (usnesením vlády č. 849/2003), navazující dokument Národní strategie boje proti obchodování s lidmi (pro období 2005–2007); od dubna 2004 běží Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, který byl institucionalizován interními akty – Pokynem ministra vnitra k vytvoření národního koordinačního mechanismu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, Metodickým pokynem náměstka ministra vnitra a Dohodou o spolupráci mezi Ministerstvem vnitra ČR a určenými nevládními organizacemi (La Strada, Charita). V současné době je základním koncepčním materiálem pro Českou republiku Národní strategie boje proti obchodování s lidmi, schválená vládním usnesením č. 67 ze dne 23. ledna 2008.

LITERATURA

Monografie

1. Čepelka, O.: Průvodce neziskovým sektorem Evropské unie. 1. vyd., Liberec: Omega, 2003.
2. Čírtková, L.: Policejní psychologie. 3. vyd., Praha: Portál, 2000. 256 s. ISBN 80-7178-475-3.
3. Dohnalová, M., Malina, J. a kol.: Občanská společnost: Minulost, současnost, budoucnost. 1. vyd., Brno: CERM, 2003. 271 s. ISBN 80-7204-278-5.
4. Flowers, R. B.: Women and Criminality. 1. vyd.,

Connecticut: Greenwood Press, 1987. 218 s. ISBN 0-313-25365-X.

5. Chmelfík, J.: Zločin bez hranic. Vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu. 1. vyd., Praha: Linde, 2004. 185 s. ISBN 80-7201-480-3.
6. Kondrád, Z.: Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. 2. vyd. Praha: 1996. PA ČR, 219 s. ISBN 80-85981-39-8.
7. Lidská práva v praxi. 1. vyd., Praha: GAATW, 2002. 124 s.
8. May, T., Harocopos, A., Hough, M.: Z lásky nebo za peníze: Kuplíři a provozování prostituce. 1. vyd., Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. 77 s. ISBN 80 7338-003-X.
9. Nožina, M.: Mezinárodní organizovaný zločin. 1. vyd., Praha: Themis, 2003. 407 s. ISBN 80 7312-018-6.
10. Thomas, G.: Ztročení. 1. vyd., Ostrava: OLDAG, 1998. 308 s. ISBN 80-85954-46-X.
11. Trávníčková, I.: Prostituce jako jedna z možných aktivit organizovaného zločinu. 1. vyd., Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1995. 84 s.

Časopisy, sborníky

1. Bartunková, I.: Spolupráce NNO a policie, možnosti a omezení. In: Helena Rysková (ed.). Mezinárodní konference. Proaktivní přístup policie k odhalování a vyšetřování případů obchodování s lidmi za účelem jejich sexuálního vykořisťování. Praha: THEMIS, s. 104–113.
2. Macháčková, R., Trávníčková, I.: Obchodování se ženami v českém kontextu. In: Kriminalistika, 2002, roč. 35, č. 4, s. 8.

Elektronické dokumenty

1. <<http://www.sexus.cz/clanek/1223-sit-obchodu-beate-ushe-se-zamerila-na-zeny.html>> [cit. 2004].
2. Feministický koutek, 2004. Dostupné z [www: <http://www.lawyers.cz/czech/Sluzby/feminist.html>](http://www.lawyers.cz/czech/Sluzby/feminist.html) [cit. 2004].
3. Geisler, A.: Ženy jako sexuální objekty a lidské zboží. Dostupné z [www: <http://budoucnost.misto.cz/_MAIL_/casopis/zeny39.html>](http://budoucnost.misto.cz/_MAIL_/casopis/zeny39.html) [cit. 2004].
4. Horálek, M.: Církev pomáhá obětem obchodu se ženami, 2002. Dostupné z [www: <http://tisk.cirkev.cz/art/clanek.asp?id=3389>](http://tisk.cirkev.cz/art/clanek.asp?id=3389) [cit. 2004].
5. Informace o stavu organizovaného zločinu na území České republiky v roce 2000. Dostupné na [www: <http://www.mvcr.cz/dokumenty/uoorg_zlo/konc2000/cesky/1_pojem.html>](http://www.mvcr.cz/dokumenty/uoorg_zlo/konc2000/cesky/1_pojem.html) [cit. 2004].
6. Násilí na ženách. Feministická skupina 8. Března. Dostupné z [www: <http://fs8brezny.ecn.cz/files/nasilinazenach.html>](http://fs8brezny.ecn.cz/files/nasilinazenach.html) [cit. 2004].
7. Nožina, M.: Kuplíři mřít na východ, 2003. Dostupné z [www: <http://neviditelnypes.cz/clanky/2003/10/33336_0_0_0.html>](http://neviditelnypes.cz/clanky/2003/10/33336_0_0_0.html) [cit. 2004].
8. Prevence kriminality, 2004. Dostupné z [www: <http://www.mvcr.cz/prevence/system/pojmy/1.1.htm>](http://www.mvcr.cz/prevence/system/pojmy/1.1.htm) [cit. 2004].
9. Problematika žen nebyla opomenuta na festivalu Jeden svět, 2000. Dostupné z [www: <http://dell.fss.muni.cz/projekty/stisk/stisk_2000_04_18/clanek4.html>](http://dell.fss.muni.cz/projekty/stisk/stisk_2000_04_18/clanek4.html) [cit. 2004].

10. Resocializační program pro oběti obchodu se ženami. Dostupné z [www: <http://www.chartia-adopce.cz/resocializacni2.htm>](http://www.chartia-adopce.cz/resocializacni2.htm) [cit. 2004].
11. Soud poslal striptérku na tři roky do vězení za obchod se ženami. Dostupné z [www: <http://www.ceskenoviny.cz/domov/index_view.php?id=50365>](http://www.ceskenoviny.cz/domov/index_view.php?id=50365) [cit. 2004].
12. Život v ghettu jako rizikový faktor pro obchod se ženami, 2003. Dostupné z [www: <http://www.infoservis.net/art.php?id=106923739>](http://www.infoservis.net/art.php?id=106923739) [cit. 2004].

Ostatní dokumenty

1. Evaluační výzkum: Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi v České republice. 2006. Demografické informační centrum.
2. Informační materiály La Strady ČR.
3. Koordinační centrum SČKCH: Projekt Magdala. 2005. Nepublikovaný rukopis.
4. Lávičková, J.: Přehledová studie: Spolupráce MV ČR (Policie ČR) s neziskovými organizacemi v boji proti kriminalitě, 2003.
5. Kutálková, P.: La Strada ČR, o. p. s., 1995–2005 (text zpracovaný na zakázku pro IKSP). 2006. Nepublikovaný rukopis.
6. La Strada: Obchod s lidmi. Praha: La Strada. 2004. [CD/ROM].
7. Lávičková, J.: Výzkumný projekt: Využití moderních technologií v činnosti obecně prospěšné společnosti La Strada ČR, 2004.
8. MV ČR, La Strada ČR: Dohoda o spolupráci při podpoře a ochraně obětí obchodování s lidmi. 2005. Nepublikovaný rukopis.
9. MV ČR.: Prevence a péče o oběti. 2004. Nepublikovaný rukopis.
10. Myslíková, L.: Pracovní skupiny v rámci problematiky obchodování s lidmi. 2006. Nepublikovaný rukopis.
11. Myslíková, L.: Prevence. 2004. Nepublikovaný rukopis.
12. Obchod se ženami v postkomunistických zemích střední a východní Evropy. 1. vyd., Praha: La Strada ČR, 1998. 183 s.
13. Odbor bezpečnostní politiky, MV ČR: Obchodování s lidmi. 2006. Nepublikovaný rukopis. Národní strategie boje proti obchodování s lidmi (pro období 2005–2007), schválená vládním usnesením č. 957/2005 ze dne 22. července 2005.
14. Odbor bezpečnostní politiky, MV ČR: Boj proti obchodování s lidmi a nové legislativní instrumenty v ČR k tomuto účelu. 2005. Nepublikovaný rukopis.
15. Odbor bezpečnostní politiky, MV ČR: Zápis

- z kulatého stolu k realizaci Národní strategie boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v ČR. 2004. Nepublikovaný rukopis.
16. Odbor bezpečnostní politiky, MV ČR. Zápis ze studijní cesty do Vídně ve dnech 7.–9. listopadu 2005. 2005. Nepublikovaný rukopis.
 17. Policie ČR: Typologie a profil obětí obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v České republice a faktické postavení těchto obětí. 2004. Nepublikovaný rukopis.
 18. Potírání obchodu s lidmi v ČR a možnosti optimalizace bezpečnostní politiky státu. Praha: Ivan Gabal Analysis & Consulting, 2006.
 19. Rámcové rozhodnutí Rady Evropské unie o evropském zatýkacím rozkaze a procesu předávání mezi členskými státy (2002/584/JVV).
 20. Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen z roku 1979.
 21. Usnesení vlády ČR č. j. 849 – Národní strategie boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v České republice.
 22. Výroční zpráva La Strady ČR, 2002.
 23. Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu.
 24. Zákon č. 216/2002 Sb., o ochraně státních hranic.
 25. Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky.
 26. Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky.
 27. Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích.
 28. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon.
 29. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).
 30. Zpravodaj BKB, 2003, roč. 12, č. 3.
 31. Záписы odboru prevence kriminality MV ČR.

Vysvětlivky:

1. Thomas, G.: Ztročení. Ostrava: 1998. OLDAG, s. 278.
2. Nožina, M.: Mezinárodní organizovaný zločin. Praha: 2003.
3. Čepelka, O.: Průvodce neziskovým sektorem. Liberec: 2003.
4. Evaluační výzkum: Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi v České republice. 2006.
5. Potírání obchodu s lidmi v ČR a možnosti optimalizace bezpečnostní politiky státu. Praha: 2006.
6. tamtéž.

Jaroslava Hrabětová
j.hrabetova@centrum.cz